> *Μία παράσταση της ΕΘΑΛ*

"Ο Γυρισμός" του Χάρολντ Πίντερ

Μετάφραση: Κώστας Σταματίου. Σκηνοθεσία: Μηνάς Τίγκιλης. Σκηνικά/κοστούμια: Εδουάρδος Γεωργίου. Φωτισμοί: Αλεξανταρ Γιότοβιτς. Μουσική επιμέλεια: Τάσος Ζαχαρίου. Παίζουν: Θάνος Πεττεμερίδης, Κώστας Καζάκας, Αντώνης Λαππθιώτης, Χάρης Πισίας, Έλενα Χριστοφή, Λευτέρης Σαλωμίδης.

2000, "Το Κτήνος στο φεγγάρι", Ρίτσαρντ Καλινόσκι, σκηνοθεσία Βαρνάβα Κυριαζή, 2002, "Ο μικρός Έϋολφ", Ίψεν, σκηνοθέτης ο Κυριαζής, 2003, "Πριν την αφυπηρέτηση", Τόμας Μπέρνχαρντ, σκηνοθεσία Μηνά Τίγκιλης, 2006 "Ο Γυρισμός" του Χάρολντ Πίντερ. σκηνοθεσία Τίγκιλη. Ο κάθε θεατής έχει τις δικές του επιλογές από το ρεπερτόριο ενός θιάσου , μια και ένα επιχορηγούμενο και ως εκ τούτου ημιελεύθερο θεατρικό σχήμα (έλευθερο τουλάχιστον από τις έγνοιες της οικονομικής επιβίωσης είναι το εξ ολοκλήρου επιχορηγούμενο) πρέπει να στοχεύει σε διαφορετική κατηγορία οπαδών (διαφορετικό target group) . Αν δε θέλουμε να πάμε στα βάθη του περασμένου αιώνα, οι πιο πάνω παραγωγές αποτελούν την προσωπική μου επιλογή , η οποία δεν έχει σχέση με τις ποιοτικές προτιμήσεις και προθέσεις των εκάστοτε συντελεστών (εξ άλλου υπήρχαν και άλλες) , αλλά με την ποιότητα του τελικού αποτελέσματος.

Όταν βρίσκεται κανείς μπροστά στα κείμενα του Πίντερ, και δεν εννοώ μόνο τα θεατρικά του αλλά τα κείμενα στα οποία ό ίδιος μιλά για το έργο του, τις συνεντεύξεις του, τις δημόσιές του δηλώσεις ή ομιλίες, εκείνο που συναρπάζει είναι το βάθος της αυτογνωσίας τού συγγραφέα. Είναι αντιμέτωπος με το έργο του, με τη γραφή του, με τους χαρακτήρες ,όχι με την έννοια της αντιπαράθεσης, βέβαια, αλλά της αναγκαίας για την αυτογνωσία απόστασης.. Κοιτάει τα πρόσωπα των έργων του με μεγάλη περιέργεια και σεβασμό προς την "αυτονομία" τους. «Δεν είναι δουλειά μου να κηδεμονεύω τα πρόσωπα που έχουν τη δική τους ζωή, να τους επιβάλλω μια πλαστή ομιλία. Θέλω να πω ότι δεν μπορώ να εξαναγκάσω ένα πρόσωπο να μιλήσει εκεί που θα ήταν αδύνατο, δε μπορώ να το κάνω να μιλήσει μ' έναν τρόπο που θα του ήταν ξένος ή για κάτι που δε θα αναφερόταν ποτέ. Η σχέση ανάμεσα στο συγγραφέα και τα πρόσωπα θα έπρεπε να βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό. Κι αν είναι να πούμε ότι με το γράψιμο κερδίζει κανείς ένα είδος ελευθερίας, αυτό δε γίνεται οδηγώντας τους τα πρόσωπα σε πλάγιες και προσχεδιασμένες θέσεις, αλλά επιτρέποντάς τους να επωμισθούν το δικό τους φορτίο, παρέχοντάς τους όσο χώρο χρειάζονται για να κινηθούν . Όλα αυτά μπορούν να είναι άκρως επίπονα. Είναι πολύ ευκολότερο, πολύ λιγότερο οδυνηρό, να μην τους επιτρέψεις να ζήσουν». Πίστεύω πως η κύρια προσδοκία (δεν θα πω απαίτηση, επειδή δεν είναι λέξη του πιντερικού λεξιλογίου) του συγγραφέα από τους σκηνοθέτες των έργων του είναι αυτός ο σεβασμός προς τα πρόσωπα, η εναρμόνιση με τους εσωτερικούς ρυθμούς της σκηνικής τους ύπαρξης, η προσοχή σ' εκείνα τα φαινομενικά δυσνόητα τους λόγια και η παροχή όλων των σκηνοθετικών "διευκολύνσεων" στα πρόσωπα να ακουστούν και να ολοκληρωθούν μέσα από τη γλώσσα τους. Δε μπορώ να αντισταθώ σ' ένα ακόμα απόσπασμα από το κείμενο του Πίντερ που μιλάει για τη γλώσσα των ηρώων του . «Κάτω απ' τα λόγια που προφέρονται , βρίσκεται συχνά το γνώριμο και το άφατο. Αυτό είναι το μόνο που μου μαθαίνουν τα πρόσωπα των έργων μου, σχετικά με τις εμπειρίες τους, τις επιδιώξεις τους, τα κίνητρά τους και τη ζωή τους. Ανάμεσα στην απουσία των βιογραφικών στοιχείων και στις διφορούμενες κουβέντες τους, υπάρχει ένα έδαφος, που όχι μόνο αξίζει να ερευνηθεί, αλλά που είναι απόλυτα αναγκαίο να ερευνηθεί. Σεις κι εγώ, τα πρόσωπα που δημιουργούνται πάνω στην σελίδα, είμαστε την περισσότερη ώρα ανέκφραστοι, φειδωλοί, αναξιόπιστοι, φευγαλέοι, απρόθυμοι. Ωστόσο, από τέτοιες ιδιότητες ξεπηδάει η γλώσσα. Μια γλώσσα, το ξαναλέω, όπου κάτω απ' αυτό που λέγεται, λέγεται κάτι άλλο». Σεβάστηκε τους ηθοποιούς του γνωρίζοντας ότι ο καθένας θα πρέπει να περάσει την πορεία της προσωπικής ωρίμανσης. Μερικοί σκηνοθέτες "οδηγούν" τις παραστάσεις τους όπως τα κάμπριο, δηλαδή φαίνονται οι ίδιοι ανά πάσα στιγμή, άλλοι –σαν τεθωρακισμένα, κρυμμένοι μέσα στο όχημα. Ο Τίγκιλης... συνοδεύει την παράσταση του πεζός, δεν αποπειράται να την οδηγήσει, και δεν έχει άλλη φιλοδοξία παρά να συμβάλλει στην αυτοπραγμάτωση των ηθοποιών και στη τήρηση των μυστικών ισορροπιών του έργου. Λίγο είναι;

Η παράσταση σημαδεύεται από δύο σπουδαίες υποκριτικές εργασίες. Ο Μαξ του Θάνου Πεττεμερίδη παίρνει άλλοτε τις διαστάσεις τού πατέρα Καραμαζόφ και άλλοτε μαζεύεται πάλι στο πετσί τού πικρόχολου γεροντάκου, υιοθετεί αυτό τον ιδιαίτερο ρυθμό της πιντερικής γραφής που κυμαίνεται μεταξύ των επιπέδων της μίζερης οικογενειακής καθημερινότητας και της άγριας αβύσσου της έχθρας, του πόθου, της αναίρεσης του φαινομενικού. Ο Λέννυ του Κώστα Καζάκα προϋπάρχει του λόγου του ρόλου του, εμφανίζεται ήδη επιβλητικός, σχεδόν απειλητικός, και τεκμηριώνεται σταδιακά από το κείμενό του. Όπως κάποτε στο Μίλλερ και στον Ίψεν , ο Καζάκας αποδεικνύει πόσο καλα μπορεί να ανταποκρίνεται σε σοβαρές προκλήσεις. Γερή μορφή έχει φτιάξει ο Αντώνης Λαπιθιώτης. Ενδιαφέρουσα η εμφάνιση της Έλενας Χριστοφή. Την ομάδα συμπληρώνουν ο Λευτέρης Σαλωμίδης και ο Χάρης Πισίας.

Το παράθυρο του Εδουάρδου Γεωργίου

ΜΕΤΑ από το "Θείο Βάνια", τους "Σιδεράδες", το "Ατσάλι", ο "Γυρισμός" αποτελεί ακόμα μια σημαντική δουλειά του Εδουάρδου Γεωργίου. Ως ενδυματολόγος βοήθησε ουσιαστικά τους ηθοποιούς χαρίζοντάς τους οπτική μορφή απόλυτα εναρμονισμένη με το λόγο του ρόλου τους. Ως σκηνογράφος κατάφερε να αποδώσει τα δύο πιντερικά επίπεδα , τη διττή δομή που ο συγγραφέας τηρεί παντου, στους χαρακτήρες, στη δράση, στα συναισθήματα και τα κίνητρα και κυρίως στη γλώσσα υπάρχει επιφάνεια και υπόστρωμα. («Μια γλώσσα, το ξαναλέω, όπου κάτω απ' αυτό που λέγεται, λέγεται κάτι άλλο»). Και στο σκηνικό του Εδουάρδου Γεωργίου πίσω απ' αυτό που φαίνεται, φαίνεται κάτι άλλο. Η άθλια πραγματικότητα του εσωτερικού της οικογένειας απωθεί το ίδιο το στερεότυπο του homecoming, της επιστροφής του ξεντεμένου στην οικογενειακή θαλπωρή. Αλλά πέρα απ' αυτα υπάρχει το Παράθυρο, ομιχλώδες , απών, φευγάτο, ανείπωτο. Υπήρχε μια στιγμή στην παράσταση, όταν το πρόσωπο της Έλενας Χριστοφή, ξαπλωμένη στο καναπέ με τους αρσενικούς της οικογένειας να την κατασπαράζουν, πήρε ακριβώς την ίδια έκφραση, φευγάτη και ομιχλώδη. Πρόσωπο και Παράθυρο, υπαρξιακή φυγή...

Στιγμές από τη ζωή του Χάρολντ Πίντερ

ΣΕ ΗΛΙΚΙΑ 19 χρονών ο Πίντερ δηλώνει "συνειδητός αντιμιλιταριστής" και αρνείται να καταταχθεί στο στρατό. Δικάζεται τρεις φορές, γλυτώνει με πρόστιμο.

Το 1968 αρνείται να υπακούσει στις απιτήσεις της λογοκρισίας και να αφαιρέσει τις "άσεμνες" λέξεις από το "Τοπίο", με αποτέλεσμα να απαγορευτεί αρχικά το ανέβασμά του στο θέατρο.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του στην Τουρκία το 1985 μαζί με τον Άρθουρ Μίλλερ, διαμαρτύρεται σφόδρα για τους διωγμούς ενάντια στους συγγραφείς και για τα βασανιστήρια στα οπόια υποβάλλονται οι πολιτικοι κρατούμενοι, όπως και για την αμερικανική υποστήριξη στο τουρκικό καθεστώς.

Το 1988 υπογράφει μαζί με άλλους διανοούμενους τα αίτημα για γραπτό Σύνταγμα στην Αγγλία και Διακήρυξη των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Το 2005 στην μαγνητοσκοπημένη ομιλία του κατά την απονομή σ' αυτόν του Βραβείου Νόμπελ Λογοτεχνίας, ο Πίντερ είπε: «Η εισβολή στο Ιρακ ήταν μια ληστρική πράξη, ενός αιματηρού τρομοκρατικού καθεστώτος που περιφρονεί κάθε έννοια διεθνούς δικαίου».

● ● ● ● ●

Στο Τεχνοχώρο της Λεμεσού το δεύτερο Σαββατόβραδο της ζωής της παράστασης ήταν δεν ήταν δώδεκα θεατες. Την ίδια νύχτα η Λεμεσός υποδέχτηκε το τέκνο της Μάρκο Παγδατή με απίστευτη συμμετοχή του κοινού στις εκδηλώσεις. Άτυχη νύχτα για μια παράσταση, ή ευκαιρία για συγκρίσεις; Γιατί η είδηση μιας πολύ καλής παράστασης δεν διαδίδεται στην πόλη μετά από την πρεμιέρα; Υπάρχει άραγε κίνδυνος οι συντελεστές της παράστασης να περάσουν άλλες νύχτες μοναξιάς ; Δεν το αξίζουν.